

Poglavlje 10

Ἀνδοκίδου Περὶ τῶν μυστηρίων, 97

O tekstu

Koncem Peloponeskoga rata, 403. ili 402. pr. Kr., Andokid se okoristio općom amnestijom i vratio se iz progonstva u Atenu, u kojoj je potom obavljao niz javnih dužnosti. No, njegovi protivnici – možda motivirani zavišću zbog Andokidova dobra materijalna statusa – nisu mirovali. Već 399. pr. Kr. Andokid je opet pred sudcima, ponovo optužen za korištenje pravima koja mu ne pripadaju (sudjelovanje na Eleuzinskim misterijama 400. ili 399.), uz dodatnu optužbu da je u vrijeme misterija na oltar Eleuzinija u Ateni stavio pribjegarsku maslinovu grančicu (što je u vrijeme misterija bilo zabranjeno). Andokid se branio govorom Περὶ τῶν μυστηρίων (*O misterijama*) i bio je oslobođen. Govor *O misterijama* smatra se Andokidovim najuspjelijim radom.

Djelo ima tradicionalnu strukturu kakvu nalazimo kod govornika poput Antifonta ili Lizije: nakon proemija (προοίμιον) slijedi kratka πρόθεσις (opći nacrt slučaja), pa pripovijedanje, argumentacija i epilog. Ekscerpt koji čitamo citira tekst službenoga dokumenta, zakona koji se naziva *Demofantov dekret*, a na koji se Andokid referira kao na Solonov zakon: ako tko sudjeluje u protudemokratskim postupanjima u Ateni, bit će kažnjen, baš kao što će onaj koji im se suprotstavi biti nagrađen.

Filološka istraživanja potvrdila su da zakonski tekst nije autentičan.

Pročitajte naglas grčki tekst.

And. De mysteriis 97

ὁ δὲ ὄρκος ἔστω ὅδε· κτενῶ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ ψήφῳ καὶ τῇ ἑμαυτοῦ χειρὶ, ἂν δυνατὸς ᾦ, ὃς ἂν καταλύσῃ τὴν δημοκρατίαν τὴν Ἀθηνησί, καὶ ἐάν τις ἄρξῃ τιν' ἀρχὴν καταλελυμένης τῆς δημοκρατίας τὸ λοιπόν, καὶ ἐάν τις τυραννεῖν ἐπαναστῆ ἢ τὸν τύραννον συγκαταστήσῃ· καὶ ἐάν τις ἄλλος ἀποκτείνῃ, ὅσιον αὐτὸν νομιῶ εἶναι καὶ πρὸς θεῶν καὶ δαιμόνων, ὡς πολέμιον κτείναντα τὸν Ἀθηναίων, καὶ τὰ κτήματα τοῦ ἀποθανόντος πάντα ἀποδόμενος ἀποδώσω τὰ ἡμίσεα τῷ ἀποκτείναντι, καὶ οὐκ ἀποστερήσω οὐδέν.

ἐάν δέ τις κτείνων τινὰ τούτων ἀποθάνῃ ἢ ἐπιχειρῶν, εὖ ποιήσω αὐτὸν τε καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐκείνου καθάπερ Ἀρμόδιόν τε καὶ Ἀριστογείτονα καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν. ὅποσοι δὲ ὄρκοι ὁμώμονται Ἀθηνησί ἢ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἢ ἄλλοθί που ἐναντίοι τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων, λύω καὶ ἀφήμι.

Analiza i komentar

Ὁ δὲ ὄρκος ἔστω ὅδε·

κτενῶ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ ψήφῳ καὶ τῇ ἑμαυτοῦ χειρὶ,
 ἂν δυνατὸς ᾦ,
 ὃς ἂν καταλύσῃ
 τὴν δημοκρατίαν
 τὴν Ἀθηνησί

ἔστω § 315

κτενῶ § 258; se. τοῦτον... ὅς...

ᾦ § 315

ἂν δυνατὸς ᾦ § 315; eventualna pogodbena rečenica: „ako budem...”

δυνατὸς ὦ imenski predikat

καταλύση § 267

ὅς ἂν καταλύση odnosna zamjenica ὅς uvodi zavisnu odnosnu rečenicu; odnosna rečenica ima značenje pogodbene protaze (eventualnoga oblika)
τὴν δημοκρατίαν τὴν Ἀθήνησι prilog u atributnome položaju

καὶ

ἐάν τις ἄρξῃ

τιν' ἀρχὴν

καταλελυμένης τῆς δημοκρατίας τὸ λοιπόν,

καὶ

ἐάν τις τυραννεῖν ἐπαναστῆ

ἦ

τὸν τύραννον συγκαταστήσῃ·

ἄρξῃ § 267

ἐάν... ἄρξῃ pogodbeni veznik ἐάν uvodi zavisnu pogodbenu rečenicu eventualnoga značenja, „ako bude zavladao”

ἀρχὴν LSJ ἀρχή II, 3: javna ili državna služba, u frazi ἀρχὴν ἄρχειν

καταλελυμένης § 272, perfekt mediopasivni § 284

καταλελυμένης τῆς δημοκρατίας genitiv apsolutni § 504

τὸ λοιπόν priložno, s vremenskim značenjem: „nadalje”, „ubuduće”, „nakon što”

ἐπαναστῆ § 306, glagol otvara mjesto dopuni u infinitivu; ἐπανίστημι LSJ II.2 „težiti tiraniji”

τυραννεῖν § 243

ἐάν... ἐπαναστῆ pogodbeni veznik ἐάν uvodi zavisnu pogodbenu rečenicu eventualnoga značenja: „ako...”

συγκαταστήσῃ § 306

ἦ... συγκαταστήσῃ pogodba se nastavlja povezivanjem veznikom ἦ, „ili”, bez izricanja pogodbenoga veznika: „ili (ako)...”

Καὶ ἐάν τις ἄλλος ἀποκτείνῃ,

ὄσιον

αὐτὸν νομιῶ εἶναι
καὶ πρὸς θεῶν καὶ δαιμόνων,
ὡς πολέμιον κτείναντα τὸν Ἀθηναίων,
καὶ
τὰ κτήματα τοῦ ἀποθανόντος πάντα ἀποδόμενος
ἀποδώσω τὰ ἡμίσεα τῷ ἀποκτείναντι,
καὶ
οὐκ ἀποστερήσω οὐδέν.

ἀποκτείνῃ sc. τοῦτον („tiranina”); § 231

ἐάν... ἀποκτείνῃ pogodbeni veznik ἐάν uvodi zavisnu pogodbenu rečenicu eventualnoga futurskog značenja, „ako...”

νομιῶ § 268, atički futur § 263.2, glagol otvara mjesto dopuni u akuzativu s infinitivom

εἶναι § 315

ὅσιον αὐτὸν εἶναι akuzativ s infinitivom

κτείναντα particip s poredbenim veznikom ὡς: „kao onog koji...”

τὸν Ἀθηναίων atribut uz πολέμιον (naznačen izricanjem člana)

τοῦ ἀποθανόντος § 254, poimeničeni particip § 499.2

ἀποδόμενος rekcija medijska: τι τινος, „prodavati što od koga”; § 306

ἀποδώσω rekcija aktiva: τί τινι, „dati komu što”

τῷ ἀποκτείναντι § 231, poimeničeni particip § 499.2

ἀποστερήσω § 258

Ἐὰν δέ τις

κτείνων τινὰ τούτων

ἀποθάνῃ

ἢ ἐπιχειρῶν,

εὖ ποιήσω

αὐτόν τε καὶ τοὺς παῖδας

τοὺς ἐκείνου

καθάπερ Ἄρμόδιόν τε καὶ Ἀριστογείτονα
καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν.

κτείνων § 231

ἀποθάνη § 254

ἐπιχειρῶν § 243, zamišlja se dopuna u infinitivu ἐπιχειρῶν κτείνειν

Ἐάν δέ... ἀποθάνη pogodbeni veznik ἐάν uvodi zavisnu pogodbenu rečenicu eventualnoga futurskog značenja, „ako bude...”

εἶ ποιήσω rekacija: τινα; § 258

Ἄρμόδιόν τε καὶ Ἀριστογείτονα Harmodije i Aristogiton, legendarni prijatelji koji su ubili jednoga od dvojice atenskih tirana, Pizistratova sina Hiparha (514. pr. Kr.). Harmodije je ubijen na mjestu atentata, a Aristogiton je izdahnuo na mučilištu. Preostali tiranin, Hiparhov brat Hippija, srušen je 508. te je Klistenovim reformama u Ateni uspostavljena demokracija. Atenjani su Harmodija i Aristogitona štovali kao osloboditelje i „ubojice tirana” (τυραννοκτόνοι) i podigli im spomenik (oko 510. pr. Kr.).

Ὅποσοι δὲ ὄρκοι ὁμῶμονται

Ἀθήνησιν

ἢ ἐν τῷ στρατοπέδῳ

ἢ ἄλλοθί που

ἐναντίοι

τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων,

λύω καὶ ἀφίημι.

ὁμῶμονται § 272, reduplikacija § 275.2 (glag. osnove § 319.16); 3. l. pl. ind. perf. mp. inače se tvori opisno, part. perf. mp. + gl. „biti”

Ὅποσοι... ὁμῶμονται odnosna zamjenica ὅποσοι uvodi zavisnu odnosnu rečenicu, „koje god...”

δὲ čestica δὲ ovdje u adverbzativnome značenju, u grčkome je postpozitivna, u hrvatskome dolazi na prvo mjesto u rečenici, „a...”

ἐν τῷ στρατοπέδῳ komentatori pretpostavljaju da je riječ o aluziji na urotu iz 412./411. kojom su pripadnici atenske flote usidrene kod Sama pokušali uspostaviti oligarhiju (Tukidid 8, 48, 2)

λύω καὶ ἀφίημι sc. αὐτούς (ὄρκους)

ἐναντίοι τῷ δήμῳ poneži s ὄρκοι

λύω § 231

ἀφίημι § 305 (ostatak paradigme § 306, glag. osnove § 311)